

"באר אחאב ומערת פמיס, כשרה"

(פרה ח, 1-1א)

עוד מקור של מים היו מפעלי מים גדולים שבהם נחפרו מנהרות כדי לאפשר לאנשים לרדת בבטחה גם בעת מצור אל המים ולהעלותם ליישוב.

בספר שמו"ב ה 8 מופיע הפסוק: "וַיֹּאמֶר דָּוִד בַּיּוֹם הַהוּא, כָּל-מִכָּה יִבְסִי וַיִּגַע בְּצַנּוֹר", לפי דעת רבים מפרשני התנ"ך הכוונה היא למנהרה שירדה מעיר דוד אל מעיין השילוח. את המנהרה יכול האויב לנצל לשם חדירה לעיר.

ייתכן שהמשנה מכנה את מקור מים זה 'באר אחאב': "באר אחאב ומערת פמיס, כשרה" (פרה ח, י-יא).

מערכות מים גדולות כאלה נתגלו בארץ ישראל גם בגזר, בחצור ובמגידו (איור 25). השם באר אחאב ייתכן שרומז על כך שאחאב היה האחראי לבניית חלק של מערכות אלה (מגידו וחצור).

המערכת בנויה ממנהרה העוברת את חומת העיר מתחת לקרקע ומאפשרת לאנשי העיר לרדת ולשאוב מים במפלס מי התהום בלי צורך להתגלות. איור 25 מציג את המנהרה במגידו ואת זו שבגזר.

איור 25: המנהרה בתל גזר (ימין) ובמגידו (שמאל), המנהרה מאפשרת ירידה אל מי התהום (צד ימין: מנדלסון, 2012; צד שמאל: Emery, 2007)

מים וקרקע - עשיר ועני

התלמוד (בבא בתרא קמו, א; סנהדרין ק, ב) אומר:

כתיב בספר בן סירא "כל ימי עני רעים" (משלי טו 15). בן סירא אומר אף לילות, בשפל גגים וגו פפטר גגים לגזו ברוס הרוס כרמו פעפר כרמו לכרפיים:

(בן סירא חי בנופי ארץ ישראל הדבר שונה בבבל.)

מיכה קליין

כתיב בספר בן סירא – שלמה המלך כתב בספר משלי כי כל ימי עני רעים אבל בלילות כשישן יש לו מנוחה, ובן סירא אומר "אף הלילות אין לו מנוחה כי בשפל גגים גגו ונמצא דלף טורדו ביום סגריר".

מעפר כרמו לכרמים – זבל ואשפה שהביא לכרמו נשפך לכרמים אחרים, שהוא במקום רעוע בהרים ובסלעים במקום שאין עשיר חפץ בו נופל למטה בכרמים של עשירים שהם במקום טוב ומדרון ונוח לעסוק בהן.

בשפל גגים גגו – שעני הוא ואינו יכול להגביהו, לפיכך ממטר גגים לגגו שיורד מטר הגגים הגבוהים לגגו ומזלפים עליו הגשמים ואין לו מנוחה אפילו בלילות.

במרום הרים כרמו – שאין ידו משגת לקנות כרם בשפלה בדמים יקרים, וקונה לו קרקע בראש ההר בזול, וכל הקרקע והדשן שבשדהו נסחף במורד ומעשיר את שדות העשיר. הרעיון המובא בתלמוד חוזר גם בספרות על היישוב הכפרי באופן הנראה באיור 26:

איור 26: החווה של האיש העני

(צויר לפי 321, Yalan, 1975, p. 321)

(עישוב מחדש: תמי יהושע)

מקורות

- מנדלסון, ע' (2012). תל גזר [תמונה]. **טבע ונופים בישראל**. אוהזר מתוך https://www.inature.info/wiki/קובץ:Tel_gezer2.jpg
- Yalan, E. (1975). *The design of agricultural settlements*. Haifa: Technion.
- Emery, J. (2007). *Megiddo water system* [Image]. Retrieved October 22, 2017, from https://commons.wikimedia.org/wiki/File:Megiddo_water_system.jpg